

תורה שבת

הפצת ועידוד לימוד התורה הקדושה עם פירוש רש"י

י"ל לוימי רבבות אלפי ישראל ע"י קרן תר"ג לטובת נשמת הרבני הנגיד הנכבד הר"ה ר' אריה (לייבל) בהר"ה ר' יונה רובין ז"ל

פרשת פנחס

תמוז תשפ"ה | גיליון ע"ח (שנה ב')

שבת של תורה פנינים מאירים לשולחן השבת

להיות עקבי!

בפרשת השבוע אנו לומדים על פרשת קרבן התמיד, כאמור (במדבר כח, ב) **צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו**. ורש"י כותב: 'מה אמור למעלה? יפקוד ה' [אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה], אמר לו הקב"ה [למשה], עד שאתה מצוני על בני, צוה את בני עלי'.

נשאלת השאלה: הרי ישנם בתורה עוד הרבה מצוות חשובות, ומדוע כאשר הקב"ה אמר למשה 'צוה את בני עלי' בחר דווקא במצוות קרבן תמיד, ולא צוה אותם על מצוות חשובות אחרות, כמו קריאת שמע או שמירת שבת וכדו'?

רעיון יסודי וחשוב, אמר מרן פוסק הדור הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זי"ע, בעל 'שבט-הלוי': המידה הנחוצה ביותר שיחיד צריך לסגל לעצמו, היא ה'תמידיות'. להיות "עקבי"! כל לימוד או מנהג טוב שהוא מקבל על עצמו, יקפיד שיהיה זה דבר תמידי וקבוע, יום-יום, חוק ולא יעבור. לכן כאשר הקב"ה רצה לצוות את בניו עליו, צוהו דווקא על "קרבן תמיד", קרבן שהקריבו יום יום, באופן קבוע כי קרבן זה מלמד התכונה הנחוצה ביותר – העקביות!

לקראת יומא דהילולא של רבינו רש"י הקדוש בשבוע הבע"ט - הבה נקבל על עצמנו מידה זו גם כלפי לימוד חומש ורש"י, לשמור על קביעות, לימוד יום-יומי!

היכולת להנהיג

מובא במדרש (במדב"ר כא, ד), שכאשר ביקש משה להעמיד איש על העדה, אמר לו הקב"ה למשה: 'הושע הרבה שרתך והרבה חלק לך כבוד, והוא היה משיכם ומעריב בבית הועד שלך, הוא היה מסדר את הספסלים והוא פורס את המחצלאות, והוא היה שרתך בכל כוחו, כדאי הוא שישמש את ישראל'.

מה כל כך חשוב בסידור ספסלים עד שבשביל כך זכה יהושע להיות מנהיג ישראל?

אמר כ"ק האדמו"ר רבי אלעזר אבוחצירא זי"ע רעיון נפלא: בכל פעם שנכנס משה ללמד תורה לישראל, או שיצא מבית המדרש, היו רבים נדחקים סביבו להיות קרובים אליו. מטבע הדברים, הדחיפות סביב למשה גרמו להזזת הספסלים והמחצלאות ולחוסר סדר. לאחר שכולם התפזרו לבתייהם, היה יהושע נשאר בבית המדרש, משיב את הסדר למקומו, ומעמיד את הספסלים במקומותיהם. למרות שתופעה זו חזרה על עצמה כל יום, יהושע לא התלונן ולא רטן כלל על האנשים הגורמים לחוסר סדר בבית המדרש, אלא בכל יום סידר את הספסלים בנחת ובעין טובה. אדם שמסוגל לקבל ברוגע את התנהגותם של בני אדם, להבין לרווחם ולא לכעוס עליהם – הוא הראוי להיות מנהיג ישראל!

אוצר התורה יהלומים מתוך הפרשה

ליצור משפחת היציר לשלם משפחת השלמי (כו. מט)

ליצור – הרוצה ללכת אחרי עצת היצור, משפחת היציר – ימצא מיד משפחה שלמה של כוחות היצור שיסייעו לו. ובמידה טובה: לשלם – המבקש את השלמות והטוב, משפחת השלמי – ימצא מיד משפחה של כוחות הטוב שיסייעו לו לבוא לשלמות. (הגה"ק רבי יחיאל מיכל מולאטשוב זי"ע)

עלת שבת בשבתו על עלת התמיד (כח. י)

גם בימות החול, צריך להשתדל לעלות מעלה בתורה ויראת ה', אבל ביום השבת צריכה ההתעלות להיות גדולה יותר מבימות החול. עלת שבת בשבתו – ההתעלות בשבת, צריכה להיות על עלת התמיד, גדולה יותר מההתעלות התמידית בימות החול. (הגה"ק רבי שמואל הלוי יונגרייז זי"ע, אב"ד סעטשע)

קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו (כז. יח)

מה הענין בסמיכת ידי משה על ראש יהושע? אלא הדבר בא להורות שכל ימיו יהיה יהושע כפוף למשה, ולא יעשה מאומה על דעת עצמו. כך כל המוסמכים לדורות, נסמכו איש מפי איש עד יהושע שהיה כפוף תחת משה, ונמצאו כולם כפופים למשה. (הגאון הגדול רבי משה פיינשטיין זי"ע)

שערי תורה קבט מסכם ומבוא לפרשת השבוע

בפרשת פנחס אנו עוסקים בשלבי ההכנה האחרונים של בני ישראל לקראת כניסתם לארץ ישראל, עם מסירת הוראות ברורות על סדר חלוקת הארץ, לצד מינוי יהושע בן נון כמי שיעמוד בראש העדה בכניסתם לארץ.

פנחס זוכה לכהונה כשכר על קנאותו • מצוות שנאות המדינים • ספירת בני ישראל • סדר ירושת וחלוקת הארץ • בקשת בנות צלפחד לנחלה בארץ • מינוי יהושע למנהיג • קרבן תמיד • קרבנות מוסף בשבתות ובמועדי השנה.

א. מנהיג

לאור בקשת משה מאת ה' למנות מנהיג לישראל, נאמר לו למנות את יהושע כאיש על העדה, ולהעמיד אותו כמנהיג עוד בחייו של משה, ואכן משה עשה כך.

ז. קרבנות

בכל יום יש להקריב שני כבשים לקרבן תמיד, אחד בבוקר והשני בין הערביים. בשבתות יש להקריב קרבן מוסף, וכך גם יש להקריב קרבן מוסף בראשי חדשים ובמועדי השנה, פסח, שבועות, ראש-השנה, יום הכיפורים, סוכות, שמיני עצרת. בחג הסוכות הפריים מתמעטים מיום ליום כרמו על איבוד שבעים האומות.

מבט על פרשת מטות הבע"ט:

מה בפרשה: בפרשת מטות אנו נכנסים אל שלב המלחמות הראשונות שלחמו ישראל בדרך כניסתם אל הארץ. במרכז הפרשה נעסוק במלחמת מדין ובחלוקת השלל שלקחו במלחמה, ולסיום נלמד על התחייבות בני גד ובני ראובן ללחום בכיבוש הארץ.

נושאי הפרשה: דיני נדרים • מלחמת מדין • חלוקת השלל בין הלוחמים והעם • הגעלת וטבילת כלים • בקשת בני גד ובני ראובן לנחלה מעבר הירדן • התנאי לעבור חלוצים למלחמה.

מבט על פרשת מסעי הבע"ט:

מה בפרשה: בפרשת מסעי, הנועלת את חומש במדבר, קיבלו ישראל הוראות פרטניות על סדרי החיים עם הכניסה לארץ ישראל. החל מהשמדת האלילים: קביעת גבולות הארץ ושיקבלו נחלה, הקצאת ערים ללויים וערי מקלט לרוצחים בשוגג.

נושאי הפרשה: המסעות במדבר • ציווי להוריש את הגוים ולאבד אלילים • גבולות הארץ • מינוי הנשיאים לחלוקת הארץ • ערים ללויים • ערי מקלט לרוצח בשוגג • דין הרוצח במזיד • איסור גישואין עם בן שבת אחר, משום הסבת נחלה.

מה בפרשה:

נושאי הפרשה:

א. כרונה

כשכר על מעשה הקנאות של הריגת החוטאים בפרהסיא, נתן ה' שכר לפנחס להיות כהן, הוא וזרעו אחריו.

ב. שנאה

בני ישראל מצטווים לשנוא ולהרוג את המואבים בגלל שהם החטיאו את ישראל.

ג. ספירה

לאחר המגיפה, ועקב סיום תפקידו של משה כרונה ישראל, מצטווים משה ואלעזר לספור את ישראל. התורה מפרטת את כל השבטים, בחלוקה לשישים וחמש משפחות. בכל משפחה מופיעות האותיות ה', כ, כי השם 'א"ה' מעיד על שחרת ייחוס.

ד. נחלה

משה מצטווה על סדר חלוקת הארץ, כשכל יהודי מבאי הארץ יקבל חלק אחד. את החלק הזה הוא יחזיר לאבי-אביו, שיצא ממצרים, ואחר כך יוריש הסבא לבניו את כל החלקים, והבנים יורישו את החלקים לנכדים, כך שכל הנכדים יחלקו ביניהם את החלקים הללו שווה בשווה.

את הנחלות ינחלו כל שבט בתחום אחר בארץ. חלוקת הנחלות לכל שבט התבצעה על פי אורים ותומים, וכן על פי גורל, כאשר פתק הגורל עצמו היה אומר מה עלה בגורל. בני שבט לוי לא נמנו יחד עם ישראל, כי הם לא קיבלו חלק בארץ.

ה. ירושה

צלפחד מת בהשאירו אחריו בנות בלבד. לאחר שהן תבעו ממשה והזקנים לקבל נחלה בארץ, מודיע ה' למשה שהן תקבלנה את חלק אביהן וחלק אבי-אביהן. אגב מובאים כאן דיני ירושת נכסיו של נפטר, העוברים לקרובי משפחתו.

חיים של תורה מעלת וחשיבות לימוד חומש ורש"י

בלי רש"י אי אפשר להבין כלל!

"פירוש רש"י יש לו מעלה שהוא מפרש את הענין על פי מדרשו חז"ל יותר מהתרגום, ובאמת כן אנו לנהוג לכל אדם שילמוד בכל שבוע הסדרה עם פירש"י, לבד התרגום, כי יש כמה פרשיות בתורה, ובפרט בחלק ויקרא, שאי אפשר להבין כלל על ידי תרגום לחוד".

(משנה ברורה סימן רפ"ה סק"ז)

נישא השבוע: רוחו של כל אחד

לב לדעת: הכרת והבנת מושג בתורה

נסך שֶׁכֶר

בדיני קרבן תמיד בפרשת השבוע נאמר (במדבר כח, ז, על פי רש"י) וְנִסְכּוֹ - הנסכים של קרבן התמיד, שיעורם - רביעת ההין - של יין, לִכְבֹּשׁ אֶחָד. והיכן ינסכו את הנסכים? - פקדש הסף! כלומר במקום קדוש ינסכו, דהיינו על המזבח. ואיזה יין ינסכו? - נִסְכּוֹ שֶׁכֶר לה! כלומר, רק יין המשכר, ולא מיץ ענבים שנשחט בגת ועדיין לא עברו עליו ארבעים ימי תסיסה (וראה שו"ע או"ח סי' ער"ב, בדיון קידוש על מיץ ענבים). עוד דרשו בגמרא (סוכה מט, ב) מלשון הפסוק 'נִסְכּוֹ שֶׁכֶר', שבזמן שהיו מנסכים יין על המזבח, היו סותמים ופוקקים את הנקב במזבח שהנסכים יורדים בו, כדי שייראה שפע יין על גג המזבח, כדרך אדם השותה דרך שביעה ושכרות, שדרכו למלא את גרונו יין, כי היין משביע בגרון ולא במעיים.

עיניים לראות: הבנת מילה אחת בתורה

אגדה

אחד הסילופים החמורים אשר השפה העברית סילפה את לשון הקודש, היא המילה 'אגדה', בה החלו לעשות שימוש במשמעות של 'סיפור דמיוני'; 'דבר בלתי אפשרי ושאינו מציאותי'.

אך מדובר בשיבוש נורא, שכן בלשון הקודש מוזכרת כל 'אגדה' בחרות קודש ככינוי למדרש חכמים, כחלק מתורתנו תורת אמת, כפי שדרשו חכמינו את הכתובים, או שקיבלו מרבותיהם עד משה רבינו. כך למשל מוזכר רש"י בפרשתנו (במדבר כו, כד) בנוגע לבני בנימין, ארד ונעמן, שנחשבו כיורדי מצרים: 'אם אגדה היא - הרי טוב!', כך גם דברי אגדה בגמרא הם רעיונות עמוקים המסותרים בתוך אמרות פשוטות, או בתוך סיפורים שונים המכילים בתוכם סודות ורמזים.

ואנשים לשמוע: בלז"י רש"י הק' בדקדוק הראשון

הצו או הנציא?

בשבועות האחרונים אנו מטיים און קשבת לשיחתם של הבחור אלימלך עם המומחה לדקדוק רבי שמעיה, אודות סוגיית הדגשים באותיות שונות. בין השאר לימד אותנו ש'דגש-חזק' באותיות 'בג"ד כפ"ט ט"ס שק"ץ נוז"ל"ם', משמש בדרך כלל להשלים חסרון אות.

דוגמא לכך אנו מוצאים גם בפרשתנו בפסוק (במדבר כו, ט) הוּא דָתָן וְאֶבְיָתָר קְרִיאֵי הָעֵדָה אֲשֶׁר הָצוּ עַל מֹשֶׁה. מדוע יש דגש בתוך האות צ' זאת יובן על פי דברי רש"י שכתב: 'אשר הצו - את ישראל על משה. הצו - השיאו את ישראל לריב על משה, לשון מפעיל'.

הסבר הדברים: הצו הוא מלשון מריבה [כמו בפסוק (שמות ב, יג) שֵׁנִי אֲנִישִׁים עֲבָרִים נָצִים], אך אם כוונת הכתוב לומר שדן ואבירם בעצמם רבו עם משה, היה לו לומר 'אשר נצו', ומאחר שכתוב 'אשר הצו', הרי זה מלשון 'מפעיל', שהם עשו את האחרים לנצים, על ידי שהסיתו אותם לריב עם משה. אלא שאם כן היה צריך לכאורה להיות כתוב 'אשר הנצו', או 'הנציאו' [שהרי זו מילה משורש נ.צ.ה, בבנין מפעיל] לכן בא הדגש באות צ' של הצו כתחליף במקום האות נ' החסרה (עפ"י באר רחובות ומירא דכיא).

יפקד ה' אלקי הרוחה לכל בֶּשֶׂר אִישׁ עַל הָעֵדָה (במדבר כו, טז) מִנֶּה עֲלֵיהֶם מִנְהִיג שִׂיחָא סובל כל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי דַעְתּוֹ (רש"י). וְיֹאמְרוּ ה' אֵל מֹשֶׁה קַח לָךְ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ (פסוק יח) כְּאִשֶּׁר שָׁאַלְתָּ שְׂיֻכָּל לְהִלּוֹךְ כִּנְגַד רוּחוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד (רש"י).

דברי רש"י אלו צריכים להיות נר לרגלו של כל העוסק בחינוך, אב לבנים ומחנך לתלמידים, וכל העוסק עם הציבור - 'שיוכל להלך כנגד רוחו של כל אֶחָד וְאֶחָד! מתוך הבנה שלכל תלמיד וכל נשמה יש מסלול ייחודי משלה בעולם הזה, ואל כל אחד יש להתייחס לפי הרמה והשפה המתאימה עבורו.

בסיפורים שלפנינו נתחקה אחרי דרכם של גדולי הדורות, אשר בתבונתם האלוקית ולבם הטהור ידעו להלך כנגד רוחו של כל אחד, ובכך לסלול מסילות בליבו של כל יהודי.

התקנה לשכחה

אל מעונו של מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זי"ע נכנס ובא יהודי פשוט ותמים, ושאל: רגיל הוא ללמוד כל יום את לימוד יומי בסדר 'חק-לישראל', אך אתמול שכח ללמוד את חוק לימודו, מה עליו לעשות כעת?

רבי אהרן, שבוודאי היה יכול לענות על שאלה זו כלאחד יד, לא מיהר לענות, אלא נטל ספר מהארון ועיין בו בכובד ראש כמתעמק בשאלה חמורה, כשהשואל עומד בחרדת קודש וממתין למענה. לאחר דקות ארוכות פנה אליו בארשת רצינית ויאמר: 'יש תקנה לדבר! תוכל להשלים היום את הלימוד של אתמול! אבל מכאן ולהבא היזהר שלא לשכוח!...' כך ידע להלך כנגד רוחו של איש זה ולהעניק לשאלתו חשיבות ומשקל, תוך הבנה שאצל יהודי פשוט זה אין הבדל בין שכחת הלימוד היומי ובין שכחת הנחת תפילין חלילה, ואם יזלזל בשאלתו עלול הוא לזלזל גם בשכחה אחרת...

התחנן שהציל

בצוק העתים ובהתגברות היצרים היה בחור אחד, שפחו עליו יצרו עד שהחליט להתגייס לצבא ל"ע. טרם צאתו לצבא הוא בא לקבל ברכת פרידה מהגה"ק רבי דב בעריש וייזנפלד זי"ע, גאב"ד טשעביץ. פנה אליו הרב ואמר: זכור! הלא אתה נכד של הצדיקים לבית זידיטשוב, והרי בזידיטשוב נהגו שלא לומר תחנון בימי שישי, ראה לשמור על המנהג הזה גם בהיותך בצבא!

היו אלו לכאורה דברים שלא ממין העניין, עומד כאן בחור על פי תהום, וכי זה מה שהוא אמור לשמוע? אך לימים התברר שהיתה זו חכמה עמוקה של הרב מטשעביץ שידע ללכת כנגד רוחו של כל אחד.

הבחור הגיע לצבא, שם נסחף עד מהרה לאווירת פריקת העול, אך כאשר הגיע יום שישי נזכר בקבלה שקיבל על עצמו, והוא חש גאווה נעימה, 'נסים' אנוכי, נכד לצדיקי בית זידיטשוב'. אך אז תפס את הגיחוך שבדבר, אם אין תפילה ותפילין במה יתבטא אי אמירת תחנון?... הניח אפוא תפילין והתפלל, ובהגיע שעת תחנון כמו מאליו נוקף בארשת חשיבות 'אני נכד זידיטשוב ואני לא אומר תחנון היום!'

בהמשך הרבה לעצמו, אם בכל יום אני לא מתפלל במה יתבטא אי אמירת תחנון ביום שישי. הוא התחיל להתפלל כל יום ולומר תחנון, ורק ביום שישי הקפיד בכל עוז שלא לומר תחנון... כך התברר שבזכות המלצה זו הוא זכר גם שם את מעמדו, עד שבצאתו משם חזר בתשובה שלימה.

הלב שנקרע

סיפרה אחת מנכדותיו של הרה"ק רבי שלום'קה מזוועהיל זי"ע, שבערך בשנת ת"ש, בהיותה ילדה קטנה היו חברותיה הולכות לבתי תיאטרון ושאר מקומות מקולקלים, אחרי שהתדרדר מצבם הרוחני של רבים מבני הנוער מחמת הרעב והמצוק.

חברותיה עוררו בה את התאוה להצטרף אליהן, והיא ניגשה אל הסבא רבי שלום'קה זי"ע וביקשה שיתן לה כסף ליהנות בתיאטרון... מיד כאשר שמע רבי שלום'קה את בקשתה, הושיט את ידו לכיסו ונתן לה את הסכום כרצונה. אך רגע לפני היציאה מהחדר, קרא לעברה ואמר: 'ביקשת את הכסף? נתתי לך כרצונך, אך דעי לך שהנך קורעת את לבי לגורים אם תלכי לשם!...' כאשר שמעה הילדה את הדברים היוצאים מן הלב, הכריזה תיכף ואמרה 'אני לא הולכת!...' כך בחכמה ובפיקחות ידע ללכת כנגד רוחה, לא בצעקות ובגערות, אלא בחמלה ובאהבת אמת.

חכמת התורה

אמרות חכמה ופניני שפר מנדולי הדורות על פרשת השבוע

כתוב (ויקרא טז, ג) בזאת יבוא אהרן... הרי שאפשר 'זה' על אשה, ו'זאת' על איש...

כאילו היית בבית...

אֵלֶּה תַּעֲשׂוּ לַה' בְּמוֹעֲדֵיהֶם (במדבר כט, לט)

כמה מצדיקי החסידות אמרו, שמאחר ובפרשת פנחס כתובים כל המועדים, הרי יש לפרשה זו כוח של כל המועדים, ומי שנמצא בשבת זו בצל רבו, הרי זה כאילו היה אצלו בכל החגים.

מסופר, שהיה פעם חסיד שבכל החגים היה נשאר בביתו, ורק בפרשת פנחס היה נוסע לרבו. כשנשאל על ידי רבו לפרש הדבר, הוא ענה: מצד אחד יש ענין לנסוע לרבי בחגים, אבל מצד שני יש גם ענין להיות בחגים עם בני הבית, לכן החלטתי בכל החגים להישאר בבית, ואילו לרבי אסע בפרשת פנחס וזה ייחשב לי כאילו הייתי אצלו כל החגים... ענה לו רבו: מדוע לא תעשה להיפך? בכל החגים תיסע לרבי בפועל, ואת הענין להיות עם המשפחה בחגים תקיים כאשר בפרשת פנחס תישאר בבית, וזה ייחשב לך כאילו היית עם המשפחה בכל החגים... אלא מאי? את הגשמיות אתה רוצה לקיים בפועל ממש, ואת הרוחניות אתה רוצה לקיים ב'כאילו'...

הספד בחיים...

יפקד ה' אלקי הרוחה לכל בֶּשֶׂר אִישׁ עַל הָעֵדָה (במדבר כו, טז)

בדרך בדיחותא אמר פעם הגאון הגדול רבי איסר זלמן מלצר זי"ע: מה המקור לכך שבשעה שמכתירים רב מעטירים עליו שבחים רבים? התשובה לכך: הרי אמרו חז"ל (פסחים פז, ב) אוי לה לרבנות שמקברת את בעליה, נמצא שכאשר אדם עולה לכהן כרב הרי זה אצלו כמו מעמד לווייה לקראת הקבורה, לכן ממהרים להספיד אותו...

הוכחה כנגד המדקדקים...

וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה (במדבר כח, ג)

הגאון החסיד רבי יוסף פצנובסקי זצ"ל, בעל 'פרדס יוסף', מביא בספרו 'גן יוסף' שהיה פעם עם-הארץ שהיה לועג על אלו המדקדקים המקפידים על כללי הדקדוק ואומרים שעל אשה צריך לכתוב 'זאת' ועל איש צריך לכתוב 'זה'. טען אותו עם-הארץ, יש לי פסוקים מפורשים בתורה המוכיחים שהם טועים, הנה בפרשת פנחס כתוב (במדבר כח, ג) 'זה האשה'... ובפרשת אחרי

ישישכר' או ישיכר'?

לכך דוגמא מהכתוב (דברי הימים שם) 'מחצצרים' - הכתובה בשני אותיות צד"י, והראשונה נקראת והשנייה אינה נקראת.

תמיד בשני שינים

לעומת זאת, בקהילות החסידים יש הנהוגים לקרוא תמיד בשני שי"ן, וכן כותב הרה"ק מקאמרנא זי"ע בחומש היכל הברכה (פרשת ויצא): 'יששכר קורין בשני שיני"ן, והקורא ישכר פי דברי שקר...' ועוד כתב (בפרשת במדבר): 'הקריאה הנכונה כדעת בן נפתלי בשני שיני"ן, וכך נהג מו"ר דודי רבינו צבי (מזידיטשוב) וכן נהגו כל הצדיקים, ואמרו ישכר פי דברי שקר'.

תזכורת למנהג זה, נמצא גם בספר 'תולדות יצחק' (סוואליווא, מכתב ג) הכותב שנתפשט המנהג עפ"י הרב הקדוש מוהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע ותלמידיו הקדושים, ועפ"י הרב מוהרצ"ה מדינוב בעל בני יששכר זי"ע, כשיטת בן נפתלי לקרוא בשני שיני"ם.

עד פרשת פנחס בשני שיני"ן!

אריכות דברים בשאלה זו, האריך בשו"ת בית אפרים (אבן העזר סימן קיב) בנוגע לגט שאחד העדים חתם שמו 'ישכר', ובתוך הדברים הביא דבר חידוש בשם המדקדק הנודע הרה"ז [רבי זלמן הענא], שיש קוראים בתורה עד פרשת פנחס בב' שיני"ם, ומשם והלאה בשין אחד, לפי שבפרשת פנחס כתיב לישכר משפחת הישכר, והוא יוב שנתוסף לו שין אחד משם אביו.

כך כתב גם בספר 'קרן העני' (בפרשתנו) וז"ל: 'שמעתי בשם רבינו קדש הקדשים מו"ה צבי מזידיטשוב, שאמר שעד פרשת פנחס צריך הקורא לקרוא יששכר בב' שיני"ן, ומפרשת פנחס והלאה בחד שין, ואמר זכר לדבר 'ישכר פי דוברי שקר', פירוש מי שאומר 'ישכר' הוא דובר שקר' (ועי"ש שכתב גם הוא הטעם שבפרשת פנחס נזכר שמו ישכר, שקיבל את אחת מיששכר).

רק בפעם הראשונה

ואילו הנה"ק בעל חתם סופר זי"ע נהג והנהיג (מנהגי חתם סופר) שרק בפעם הראשונה שנוכר שמו של יששכר בתורה קוראים 'יששכר', ומשם ואילך קוראים 'ישכר', וביאר טעמו בספרו תורת משה (פרשת ויצא) שבשם יששכר, בשני שינים, מרומנו שני שכרים, האחד 'כי שכר שנתת', והשני 'נתן אלקים שכר', והטעם הראשון נאה לכסות (וכן כתב בשו"ת בית אפרים שם), ולכן בכל התורה אין קוראים בשני שינים, וזולת בפעם הראשונה שעל כרחק צריך להודיע שמו שנקרא בשני שינים.

בספר 'טעמא דקרא' מביא מרן הגר"ח קנייבסקי זי"ע שכן הורה גם מרן החזון איש זי"ע, בפעם הראשונה לקרוא יששכר, ובשאר המקומות ישכר.

בתוך משפחות בני יששכר המזכירים בפרשת השבוע מוזכר גם (במדבר כו, כד) לישכר משפחת הישכר, ורש"י כותב: 'לישכר - הוא יוב האמור ביורדי מצרים'.

הבישה של יוב

הט"ז בביאורו 'דברי דוד' על רש"י כותב דבר פלא: 'כתב מוה"ק, מצאתי כתוב שאביו יששכר קראו בתחילה יוב', והיה מתרעם על אביו כי שם עבודת אלילים היה בימיהם נקראת 'יוב' והיה מתבייש מזה, השיב לו אביו, הנה בשמי יש 'שי"ן' יתירה, אוסיף אותה על שמך, ונקרא ישוב' (וכן הוא בדעת זקנים מבעלי התוספות בראשית ל, יח). מוסיף על כך בספר 'דבק טוב', שבתחילה כשנתן יששכר שם זה 'יוב', לא היה זה שם של אליל, רק אחר כך נקרא האליל בשם זה, ולכן התבייש הבן בשם הזה.

למדנו כאן דבר חידוש, שיששכר מסר לבנו 'יוב' אות ש' אחת משמו. מכאן עלינו לחקור ולברר בנוגע לצורת קריאת השם יששכר, האומנם יש להחסיר שין אחת ולקרא אותו 'ישכר'.

בן אשר ובן נפתלי

כפי שנכתב כאן בעבר, היו בתקופת הגאונים שני גדולים שמסרו את מסורת כתיבת וקריאת התנ"ך, האחד שמו רבי אהרן, מממשפחת 'בן אשר', והשני ששמו רבי יעקב מממשפחת 'בן נפתלי'.

בן אשר נחשב לבר סמכא הגדול ביותר במסורת התנ"ך, ספרי 'תיקון סופרים' של בן אשר היו בירושלים וכולם העתיקו ממנו. אחר כך עברו הספרים גם למצרים, והרמב"ם העתיק מתוכם לספרו את רשימת מסורת הפתוחות והסתומות, כפי שכותב הרמב"ם (הל' ספר תורה פ"ח ה"ד): 'ספר שסמכנו עליו בדברים אלו, הוא הספר הידוע במצרים, שהוא כולל ארבעה ועשרים ספרים, שהיה בירושלים מכמה שנים להגיה ממנו הספרים, ועליו היו הכל סומכין לפי שהגיהו בן-אשר, ודקדק בו שנים הרבה, והגיהו פעמים רבות כמו שהעתיקו, ועליו סמכתי בספר התורה שכתבתי כהלכתו'.

אחד הדברים שנחלקו ביניהם 'בן אשר' ו'בן נפתלי', הוא בנוגע לצורת הביטוי של השם 'יששכר', לדעת בן אשר יש לקרוא בשין אחת - 'ישכר', ולדעת בן נפתלי יש לקרוא בשני שינים - 'יששכר' (הובא בתשובות רב האי גאון, נדפס באוצר הגאונים, מסכת מגילה סי' ק"ע).

דעת האבן עזרא והרד"ק

למעשה, נחלקו בכך הראשונים והאחרונים, ונחלקו לכמה הוראות ומנהגים שונים עד ימינו אנו, כדלהלן.

דעת האבן עזרא (שמות א, ג) והרד"ק (דברי הימים א' טו, כד) שיש לקרוא תמיד רק את השי"ן הראשונה של יששכר, אבל השי"ן השנייה אינה נקראת. והביאו

תפילה בשבת בשעה מאוחרת

בפרשת השבוע נאמר לגבי קרבן תמיד (במדבר כח, ד) **את הקבש אחד תעשה בבקר**. ובהמשך כתוב (פסוק ט) **וביום השבת שני קבשים**. כותב הרמ"א בשולחן ערוך (או"ח סי' רפא, א): 'ונוהגים שבשבת מאחרין יותר לבוא לבית הכנסת מבחול, משום דבתמיד של ימות החול נאמר 'בבוקר', ואצל שבת נאמר 'ביום השבת' דמשמע איחור'. ובמגן אברהם הלשון: 'מצוה לאחר שחרית'.

הוראת רבותיהם.

שינה בשבת תענוג

סיבה נוספת לקום בשעה מאוחרת יותר בשבת, כותב הלבוש, וז"ל: 'בשחר משכימין לבית הכנסת, ויש אומרים שאין צריך להשכים כל כך כמו בחול, שזה ג"כ מתענוגי שבת הוא'.

זמן ק"ש ותפילה

אולם כבר הוזהרו הפוסקים (שלחן ערוך הרב; משנה ברורה) שאף המאחרים להתפלל, צריכים להיזהר מאוד שלא לעבור זמן קריאת שמע ותפילה. ואמנם היו קהילות שהקילו בשבת לסמוך על זמן תפילה מאוחר יותר, אך 'אין לו להקדש אלא מקומו ושעתו', בכל מקום על פי

והתיקין בשבת

עם זאת יש לציין, מה שכתב המשנה ברורה (סק"א) שמדברי רש"י (מגילה כג:) משמע שגם בשבת מצוה למהר לקרוא קריאת שמע כותיקין, וכן דעת הטור ועוד ראשונים שבשבת יש להשכים להתפלל בהשכמה. ואכן כך נהגו ונוהגים בימינו בהרבה קהילות אשכנז להשכים ולהתפלל גם בשבת כוותיקין עם הנץ החמה (ראה פסקי תשובות סי' רפ"א הערה 11), וכן הוא מנהג התימנים (שלחן ערוך המקוצר, או"ח סי' נח), וכן מנהג הספרדים בפרט בימות החורף לקום בשבת בעוד ליל לשירת הבקשות.

לדעת הרמ"א יש להתפלל בשבת בשעה מאוחרת יותר מימות החול, אך יש להיזהר שלא להפסיד זמן ק"ש ותפילה. ויש קהילות המתפללים גם בשבת כוותיקין עם הנץ החמה.

הלכה למעשה

התורה וההפטרה ביאור שייכות ההפטרה לפרשת השבוע

ההפטרה הראשונה של 'תלתא דפורענותא'

'דברי ירמיהו' (נדפס בחומשים אחרי פרשת מטות). והוא בתחילת ספר ירמיהו, פרק א', מפסוק א' עד סוף הפרק - פסוק י"ט, וכן בפרק ב' מפסוק א' עד אחרי פסוק ג'.

הפטרה זו מדברת על ראשית ימי נבואתו של ירמיהו הנביא בימי ועוריו, כאשר התנבא על הפורענויות והצרות שיבואו בעת חורבן הארץ, ובסיום ההפטרה - דברי נחמה ועידוד שהקב"ה לא יעזוב את ישראל, ויעניש את אייבי ישראל.

בשבת זו אין מפטירים את ההפטרה הקשורה לפרשת השבוע, כי מאחר ואנו נמצאים בתוך ימי בין המצרים, תיקנו חכמים להפסיק בשלשת השבתות הללו את שלשת ההפטרות הנקראות 'תלתא דפורענותא'. א. דברי ירמיהו. ב. שמעו דבר ה'. ג. חזון ישעיהו. וסימנך 'דש"ח'. (למנהג התימנים-בלדי, הסדר הוא: 'דח"א' דברי, חזון, איכה, ונרחיב על כך בשבוע הבא בעז"ה).

בשבת זו מפטירים את ההפטרה הראשונה:

עומקה של תורה עמק ועיון בדברי רש"י בפרשת השבוע

האם מלאו ימיו של משה?

שנות חיים יוספ

אולם בגור-אריה מתרץ, שבאמת מלאו ימיו ושנותיו של משה, אלא שאם היה מקדש שם ה', היו מוסיפים לו עוד שנים, יותר מהקצוב לו.

וכעין זה כתב ב'תולדות אדם', שלולי המעשה של מי מריבה, היו מוסיפים למשה שנות חיים, כמובא בגמרא (חגיגה ה, א) שמי שמת בטרם זמנו, הקב"ה מעביר את שנותיו לתלמיד חכם המעביר על מידותיו.

ישיבת חוץ לארץ

במשכיל לדוד יישוב, שבאמת היו ימיו קצובים רק מאה ועשרים, אלא שלולי המעשה של מי מריבה, היה נכנס לארץ במלאות ימיו, ואז היו כל הימים הראשונים נופלים, והיינו שיישיבת חוץ לארץ לא היתה עולה לו מן המניין, והיו מתחילים למנות לו מאה ועשרים שנה נוספים מיום ביאתו לארץ (ראה בראשית טז, ג).

רש"י כותב על הפסוק (כו, יג) **וְרֵאִיתָ אֹתָהּ וְנִאֲסַפְתָּ אֶל עַמִּיךָ גַּם אֹתָהּ כְּאִשְׁרֵךְ נִאֲסַף אֶהְרֵן אֲחִיךָ**: 'אין אתה טוב ממנו, על אשר לא קידשתם, הא אם קידשתם, עדיין לא הגיע זמנכם להיפטר מן העולם'.

היום מלאו ימיו

בדברי רש"י מבואר לכאורה, שמשה רבינו מת קודם זמנו, ולא מלאו לו השנים שנקצבו לו לחיות, ולולי המעשה של מי מריבה, היה חי יותר. על כך תמהים המפרשים, שהדברים סותרים לכאורה את דברי רש"י בפרשת וילך על הפסוק (דברים לא, ב) בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, "היום מלאו ימי ושנותי", הרי שמלאו ימיו של משה!

ואכן, ברא"ם כתב שהם מדרשים חלוקים, ודרכו של רש"י להביא במקום אחד דעה אחת, ובמקום אחר דעה סותרת.

מדור תורתך עשוינו! מופיע במערכת מדי יום שני - ניתן להשיב על חידות עד יום ראשון בשעה 24:00 ב'ינדרים פלוס' או בקו 'קול התורה' שלוחה 7

בחינה עצמית בפר' השבוע עם פירש"י

7

היכוננו!

**גיליון מרהיב
בהוצאה מיוחדת**

**לרגל יומא דהילולא של
רבן של ישראל
רבינו הקדוש רש"י זיע"א**

כ-80 עמודים מלאים מזן אל זן
בכתבות תוכן עשירות ומרתקות,
דברות הוד מגדולי ישראל
שליט"א, תחקירים מאלפים, ועוד

**ניתן להזמין את
הביטאון בדיוור
ישיר לביתכם,
בעלות דמי
משלוח ע"ס
10 ש"ח**

**להזמנות פנו
לקו 'קול התורה'
בשעות המענה האנושי,
או באמצעות נדרים +**

רבבות
אלפי
יהודים

רבי
אחד!

הכרת הטוב
לרבן של ישראל!

מי מאתנו אינו חייב הכרת הטוב
לרבינו הקדוש רש"י זיע"א?

איך היה נראה עולם
התורה שלנו בלעדיו?!

לקראת יומא דהילולא רבא

כ"ט בתמוז הבעל"ט

הושיבו ישיבה על קברו

וקחו מקח טוב לעצמכם

בהחזקת בית המדרש

התורני הגדול ביותר בעולם:

תורה שבכתב!

לרכישת זכות הפצת התורה חייגו:

02-500-2018 שלוחה 8

בשעות המענה האנושי - או בהשארת הודעה

או בכתובת הדוא"ל:

ts025002018@gmail.com